

ИВАЙЛО Г. ИВАНОВ
НЕПРОСТИМО

chitanka.info

Разказът е публикуван в сборника „Образът на преживяното време“ — издателство „Славена“ — Варна

Проклетата кал! Проклети драки! Целият съм изподран, вече четири часа драпаме из шубраците и нищо на мушката. Усещам краката си като налети с живак, дрехите ми лепнат от пот, ботушите ми джвакат от някаква кирлива влага, леле на какво ли ще усмърдя въздуха, като ги събуя довечера?

— Иване — подвиква ми бай Вълчо — дай да му ударим една почивчица, а!

И се свличам на място като ударен от гръм. Тъкмо навреме! Още пет минути и загивах...

Отваряме торбите. Помните ли „Преброяване на дивите зайци“? След като нищо не можах да преброя, ловците насядаха под едно дърво, наизвадиха ракии, сирене и домашни мезета и се изпонапиха славно. Е, ние май ще бъдем същата картинка. Цели две лета чаках този излет — едно нормално и едно циганско! Нямах търпение да дойде ноември, че да започне „сезонът на прасетата“. А сега тия прасета сякаш бяха потънали вдън земя!

На всичко отгоре, днес сме само четирима души — толкова се оказваме най-лютите ловджии. Ноември едва започна, времето е още топло, вчера валя... кой нормален ще хукне по гората?

Все още задъхан, подпирам пушката на едно дърво.

— Е, как сме граждан'те? — подсмивва се насреща ми Зевзека — плешивият о. з. старшина Петков, който през цялото време бе вървял след мен.

— Винаги готови — отвръщам му кисело аз, трескаво търсейки манерката си.

Онзи избухва в смях:

— Отлично отговаряте!

— Служим на ловна дружинка „Евренозово“! — изръмжавам и започвам да изливам съдържанието на манерката в устата си.

Това е то — да си ловец на трийсет и една. Действат те едва ли не като новобранец. И как няма! Най-младият след мен в дружинката е Калчо — Мустака, който гони шейсетте.

— Старшина — обажда се бай Вълчо — не го вземай за мезе Кубадински! Млад е още, ама ще свикне.

Да, бяха ми лепнали и прякора „адвокат Кубадински“: „адвокат“ — защото това ми е професията, а „Кубадински“ — заради зеления родезийски шлем, който носех на излетите. За дружинката ме

уреди един приятел — лесничей от Малко Търново. Иначе и до ден днешен можех да си вися по опашките от чакащи приемане в ловни дружинки от варненско. Ако не друго — в онзи край има поне дивеч: главно диви прасета, зайци и сърни.

— Не бой се, адвокате — обръща се после към мен бай Вълю — ако ’неска не, то утре ще има прасета. К’во да ги пра’йш — свинска им работа...

И ми подава шишето с неговата ракия. Аз, нали съм си възпитан, вадя една пластмасова чаша и я напълвам догоре. Питието се разпени като шампоан.

— Брей — възкликвам и отпивам — от какво я правиш тая скоросмъртница.

— Джанки, бе — смее се бай Вълю — то... тука друго няма.

Вярно, че по тия места май друго не вирее. Евренозовци правят и компота от джанки, и сладкото — пак от джанки, и петмеза... Е, за аромат сегиз — тогиз му слагат и малко диви круши...

Старшината и Кальо вече са постлали няколко месала и са започнали да нареждат върху тях козе сирене и домашни суджуци.

— Хубав край — изхилвам се и пак надигам чашата — хубави хора!...

Че хората са хубави, не ще и дума. Но затова пък краят...

Евренозово... Ако трябва да се потърси най-точното определение за този край, то е „разруха“. Тотална. Никога дотогава не си бях представял, че на този свят изобщо е възможно да има изоставена нива, неподрязвано от години лозе, обрасла с къпини овощна градина... А в целия район на Евренозово и близките села — Белеврен, Граничар и Близнак, всичко това е нормална гледка. Сякаш за да подсилят апокалиптичната картина, от пътя се виждаха изоставени овчарници с хлопащи от вятъра кепенци разкапани от плесен врати. Попаднал за пръв път по тези места, човек започва да се пита: „Живеят ли хора тук?“. И да... и не. Четирите села наброяват около стотина души, най-младият от които отдавна е прехвърлил петдесетте. Не, това не е оня „хубав край“ от „Преброяване на дивите зайци“. Може би някога е бил, но сега прилича повече на

далекоизточна тайга, отколкото на част от цивилизована страна, тръгнала „с големи крачки към Европейския съюз и НАТО“.

Тръсвам глава, за да не мисля за тези неща.

Сядаме около наредените вкусотии. Като че ли не е толкова лошо да си ловец по тия места, забити незнам си къде в географията! Кальо — Мустака подхваща героични ловджийски истории за единаци, мечки-стръвници и глигани със зъби като сърпове. После започват да ме подпитват за Варна — имало ли много работа за адвокатите, имало ли туристи... Да си призная — никак не обичам докато работя да говоря за разпивки, а докато си пийвам — за работа. Казвам нещо от сорта, че хората имат много проблеми и малко пари, но все гледам да насоча разговора към лова, прасетата и ракията на бай Вълю.

Неочаквано за миг някаква тъмна сянка пробягва над дърветата. Над гората се понася странно свистене, примесено с тътен, като от пикиращ изстребител.

„Самолет“ — казвам си наум и продължавам да работя над ракийката, но...

— Вълю — чувам тихия глас на старшината — чу ли това?

Бай Вълю се бе облещил като замаян. Парчето сирене, с което се кани да замези, пада от устата му.

— Чух го, Петков — зашепва и почва да се кръсти — той е...

И вдига поглед към сивото небе, надвесено навъсено над гората, без да спира да се кръсти:

— Боже, божке-е-е-е... той е... четиридесет години...

И ставам свидетел на най-чудатата гледка в живота си: тримата дядковци изведнъж скачат като по команда и започват да се прегръщат и да танцуват, кълчейки се в невъобразими за възрастта им чупки.

— Върна се-е-е-е! — крещи старшината.

— У-х-у-у-у... — надига вой Кальо — Мустака и посяга към пушката.

— Не-е-е! — хвърля се чевръсто към него бай Вълю — няма да гърмим, че нали помниш!...

Не мога да повярвам, че някакъв си изстребител може да предизвика такава еуфория у набори на дядо ми.

— Бай Вълю — казвам небрежно — откъде си сигурен, че утре ще намерим прасета?

Председателят сяда до мен и пали една „Стюардеса“. Въпреки шейсет и осемте си лазарника, бай Вълю още има сили да хайтосва по горите, а окоето му е не по-малко точно от моето. Видял е много повече излети, отколкото аз — гаджета.

— Мани ги прасетата! — отсича той и надига шишето — Ще ги намерим! Ние сме добри ловци, адвокате, добри-и-и-и-и...

Старшината изведнъж става сериозен.

— Дори по-добри — произнася мудно той с някаква злокобна усмивка — отколкото трябва... Мно-о-о по-добри, адвокате, мно-о-о-о...

Бай Вълю въздъхва и пуфка от смрадливата си „Стюардеса“:

— Няма да разбере, Петков, той е от Варна... пък е и момче...

— Хе... — ухилва се мрачно о. з. старшината — няма ли?... Хей, Кубадински, я да видим, дали ще познаеш какво е това?

Вади от вътрешния си джоб малка кутийка, увита в някакъв омазан парцал и ми я подава. Отварям я и оцъклям очи като телеобективи. В нея се мъдрят няколко ръбести костени пластинки, които не приличат на нищо, което съм виждал до момента.

— Като че ли... — казвам нерешително — май са люспи от нещо.

— Люспи са — клати глава бай Вълю и изпуска към небето един облак от стюардесното си зловоние — ама от какво...

— Не знам — заявявам чистосърдечно — я дай още от ракията!

Бай Вълю ми налива.

— Като гледаш този край — пита ме — какво си мислиш, а?

— Че е генгирлик.

Кальо присяда до нас и си бодва от сланината.

— Генгирлик е — казва и надига от джанковицата — ама не винаги е бил.

— Знаеш ли, Кубадински... — замечтано започва бай Вълю — някога тука селата са били богати. И жито е имало, и грозде, и овощки... Имало овце, крави, биволи... Всичко е имало, адвокате, всичко!...

— Да, ама сега го няма — казвам.

Той ме тупва по рамото:

— Ама пак ще го има!

— Я! — казвам — как се виждаш на трактор, а?

— Може да не съм аз — с някакъв необясним фанатизъм в гласа произнася бай Вълю — други ще дойдат! На мен Господ ми прости... Е-ей! Сега вече мога да си умра спокойно.

— Я стига! — поглеждам го изпод вежди — изобщо нямаш вид на тръгнал за оня свят.

— Нищо няма да разбере!... — разочаровано тръсва глава старшината.

— Ще разбере! — възбудено извиква бай Вълю.

Очите му светят в някакъв, почти налудничав пламък. Брадичката му играе нагоре-надолу, сякаш ей-сегинка ще се разплаче:

— Ти... ти... знаеш ли какво е грях, адвокате? К'во е туй грях... Наясно ли си?

Стъписан съм. Познавам бай Вълю от повече от година, но никога не го бях виждал в такова състояние. А и някой да ми беше разказал — нямаше да му повярвам.

— Грях е — уригва се старшината — да направиш еврена на наденици.

— Сухички излязоха — кимна Кальо и засуква хайдушките си мустаци — ама де да сме знаели...

— Трябвало е да знаем — почти изкрещява бай Вълю — трябвало е!

Паля една от моите. „Дънхил“. За щастие не вонят като „Стюардеса“-та на бай Вълю.

— Какво е трябвало да знаете? — питам — И какво е това „еврен“?

И поднасям кутията към него. Определено няма да издържа още една „Стюардеса“!

Той запалва и дълго сякаш се чуди какво да каже.

— Ти... представяш ли си какво нещо е раят?

Отпивам от ракията и налапвам голямо парче сирене.

— Ами — дъвча — чувал съм, че там имало много ябълки, круши, мед, мляко... а, бе... всичко имало.

— Раят, Кубадински — вика бай Вълю — беше ей-тука! До шейсе и шеста.

— Защо — мляскам небрежно парче суджук — какво е станало през шейсет и шеста?

Бай Вълчо се тръшва до мен и жадно отпива една голяма глътка от джанковицата. После поглежда в далечината и дърпа от „Дънхил“-а.

— Тогава — глухо отвърща той — убихме евреина... ама — заръкомаха той отчаяно — ние не знаехме, не вярвахме...

— Хм — покашлям се — все пак, някой ще ми каже ли какво е това „евреин“?

— Змей! — сериозно казва о. з. старшината — Горянин.

Погледът ми бавно обхожда и тримата. Е, чувал съм ловджийски лъжи, ама чак пък толкова!... Тия съвсем за новобранец ме взеха! Но заявявам с увереност:

— Да-а-а, нищо чудно след триста грама от тая — и разклащам бутилката — и змейове да почват да изскачат...

— Гле'й го тоя! — вдига ръце старшината — Човече, ти не го ли чу, бе! А? Ей-сега — преди малко...

Говорят за свистенето и тътена, дето чухме преди да се побъркат. Подсмихвам се подиграватално, както го прави старшината.

— Ха — викам — но това беше изстребител.

Старшината нервничи и пак ми подава онази кутийка.

— Изстребител ли? — пени се — На, бе, гледай пак! Туй да ти мяза на люспи от изстребител?

— Да не искаш да ми кажеш, че са от змей? — ей — сегинка ще се размея.

Лъхва ме гадната миризма на „Стюардеса“. Пуши Кальо. Отврат.

— От змей са! — уверено отсича мустакатият.

Люспите действително изглеждат много странно. Какви ли не люспести животни съм виждал, но нито едно от тях няма такива.

— Ти — почва бай Вълчо — изобщо знаеш ли нещо за змейовете?

Отговарям му, че това са приказки. Змейове, лами, хали...

Тримата се споглеждат мрачно. Явно нещо съм объркал.

— Ламята и халата — продължава председателят — са врагове на змея, евреина, де... Впрочем, нищо ли не ти говори името на селото, а: "Евренозово" , малко по на югозапад е Белеврен. На север пък е Близнак, старото му име е Караеврен, а точно между Близнак, Караеврен, де... и Белеврен е Граничар, не му помня старото име, ама пак нещо евренско ми се върти в главата...

Притихвам. Тоя човек май вярва, че не се бързика. Ама да му вярвам ли и аз?...

— Еврена — посяга бай Вълю към „Дънхил“-а — пази земите, в които живее. Бие се с ламите, дето горят нивите и с халите, дето носят суша, градушка или буря. Където живее еврен, Кубадински, там град не пада.

— А защо ги пази? — викам.

— ’Ми... — казва старшината — той от тях живее — обира най-едрите пшенични зърна, най-хубавото грозде от лозята... И хлябът му бил бял като сняг, а виното — толкова гъсто, че и в кърпа можело да се носи. ’Бе... тъй разправят хората.

Започва да ми става интересно.

— През шейсетте — подема бай Вълю — тука беше закрыта зона. Нали знаеш — граница... Ама си бяхме славна дружинка!

— Помниш ли майора, закапечето от заставата? — неочаквано почва да се смее Кальо — Само какви зъркели облеци, като видя еврена, а? Ами онова агрономче от Чирпан?

Бай Вълю се подсмива:

— Да... Помня и агрономчето, беше дошло по някакво разпределение... Ама не туй помня най-добре, Кубадински... Помня, че някога тука имаше всичко... И деца имаше, адвокате, а сега сме само старци... — въздъхва — Децата се пръснаха... Е, и аз имам две дъщери — голямата се омъжи във Варна, малката — в Бургас. А внуците хич и не идват, все аз ходя...

— Кажу за еврена — подсецам го нетърпеливо аз.

— Еврена, та еврена... — мърмори той — не вярвахме в еврена! От деца бяхме слушали за него, ама като тебе си викахме: „Бабини деветини“, а то...

— То какво?

— Истина излезе... ама беше късно.

Старшината излоква един голям гълток от бай вълювата джанковица и примлясва.

— Тука, Кубадински, е пълно с пещери, никой не се наемал да ги брои — колко са наоколо. Разни учени идваха преди време, разправяха: „Карстов район“ или нещо подобно беше... Та, за пещерите — старите хора казваха, че в тях живеел евренът. И на всеки десетина години си местел леговището от едно на друто място. И край което село

отивал — там, значи, нямало отгърване от берекет. Евренозовци вдигали тежки сватби, ядели, пиели, пукали с пищови във въздуха — голяма работа било евренът да дойде при тях. Караевренци я удряли на бачкане — да имало повече реколта, зер евренът по-дълго време при тях да се навърта. Белевренци пък трупали мълчешката, и само се подсмиввали... така... лукаво, де — един вид: „К’во знаете вие — евренът е при нас!“. И така — много време, дълго живее еврена, векува, Кубадински, векува! А покрай него — и хората само добро виждат.

— А вие го убихте, така ли?

Бай Вълчо също отпива и ми подава шишето.

— Така! — мрачно отбелязва той — През шейсе и шеста се събрахме дружинката — на лов. Колко бяхме... Аз, кмета, партийният секретар на селото, горският, закапечето, старшината, агрономчето, бай Спас — не го знаеш, той умря още през шейсе и девета, още петшестима други от селото, Кальо бе още момче — голобрадо, не така обрасъл, както го гледаш, нямаше и дваисет, носеше втора пушка — на майора. Май... толкова бяхме. И пак като сега — никакви прасета. Замръкнахме, значи в гората. Нищо страшно; вечерта — топла, палим огън, торбите — пълни... Насядахме, значи, хапнахме, що хапнахме, и изведнъж от гората като като се чу някакво свистене, накакъв вой, някакъв рев, ама много страшен, Кубадински, напълнихме гащите! Де да го знаем какво е! Вдигме дулмите — бум, бум, бум... Петнайсет — шестнайсет пушки, с по две цеви, дванайсети калибър бренокета... Воят престана и... отиваме после да видим... Гледаме — огромно туловище — змия с крила като на прилеп... Еврен! На решето станал... Каквото шубе ни гонеше, адвокате, пет пъти по-голямо ни хвана. Че знаеш ли го, евренска му работа, да не вземе ей-сега да се вдигне и да ни натръшка... Ей, да беше се вдигнал, да ни беше помлял, ама няма... Бяхме го утрепали. Закапечето много се пищиса, пипа еврена и вика: „К’во ще разправам сега на началниците? Ще го приберат, а мене ще ме запрат в лудницата, да не си отварям много-много устата...“ Агрономчето пък блокира отвсякъде — само щъка насам-натам като муха без глава, и повтаря, че това е невъзможно. Бай Спас замалко не получи инфаркт, като видя що за твар сме загробили — като закрещя, старият, като ни запсува: „Маскари с маскари-и-и-и! Амсалаци недни-и-и-и! К’во напра’ихте, бе-е-е-е!“...

Кат' че ли той си беше кротувал! Кметът, обаче се изцепи, че сме били най-добрите ловци в България! Така, де — всеки можел и прасе да застреля, и вълк, и мечка даже, ама ха, еврена, а? Ама накрая решихме на никого да не казваме какво сме гръмнали, че... а, бе — нали знаеш какви времена бяха? Закапечето беше прав — ще дойдат военните, ще ни вземат еврена, ще го покроят незнам къде си, а нас — по лудниците. Добре, че беше оня — парийният... така замаза работата, че никой нищо не разбра, даже и в Евренозово не се разчу.

— И какво? — питам го подканящо.

— Какво... — унило продължава бай Вълю — одрахме еврена, всеки закара у дома по двајсетина кила месо... И го напра'ихме на пастърма и суджуци... Вярно, че сухи излязоха, ама ял ли си змейско?! Шантави сме били...

— А после?

Той завърта глава:

— Няма „после“... После напролет удари такъв град, че от посевите нищо не остана... После цяло лято не падна капка дъжд — каквото бе пощадила градушката, изгоря от слънцето. Овците почнаха да мрат, на кравите им секна млякото. „После“ подраниха сланите и де що беше останало от гроздето, го попариха... И така до днеска... Тоя край никога не запомнил гладни години, каквито се заредиха „после“. Какво е грях ли... Ей туй, Кубадински, е грях!

Навежда глава и отчаяно разперва ръце:

— Голям грях... Непростим... Четири села да затриеш, целия край...

Затова ли така пощуряха, като чува оня изстребител? Дали беше самолет? Започва да ми се иска да вярвам, че не е било.

— Ако сега тука е генгирлик — продължава бай Вълю — ние сме виновни. Като отвориха района — и младите се разбягаха, накъдето им видят очите. Кой ще остане в тая пустош?!... През осемдестетте имаше някаква програма за заселване на Странджа; и по тия села идваха разни... ама нищо не излезе. Всичките, дето дойдоха, само прибраха помощите, дето им ги раздаде държавата, и си вдигнаха и те чукалата. На ти сега Странджа, на ти Евренозово...

— Онова беше изстребител, бай Вълю — тихо казвам аз.

Той скача срещу мен:

— Не! — крясва ми в лицето — Еврен беше! — и вдига ръце към небето — Евре-е-е-е-н!

И тежко рухва на колене. Очите му воднят. Забивам поглед в земята. Не мога да гледам старец да плаче.

— Знам аз — нарежда бай Вълю — това сигур' е син на оня еврен, дето затрихме! Четиридесет години... Бавно расне евренът, ама сетне векува... Сигур' той е още млад, сега се учи да лети — ще заякне той, ще заякне... — и пак почва да се кръсти — жив бях, да го чуя... прости ми Господ!...

Старшината и Кальо пушат мълчешката и само кимат сигиз — тогиз: „Така е!“

Сетне събираме софрата, нарамваме пушките и поемаме към селото. Е'га ти ловния излет!

Прасета, а? Никакви прасета и следващия ден. Пак тръгваме по изгорелите ниви, буренясалите лозя и някогашни градини с подивели овошки, минаваме покрай изоставените овчарници с ряздените от мухъл врати и хлопащите от вятъра прозорци. Ех, Българияйо!...

Разруха.

Пустош.

Генгирлик...

Влизаме в гората и пак цял ден се провираме през обраслите в тръни ловни пътеки — нищо на мушката. Чак до вечерта.

На сбогуване старшината ми подари една от онези люспи, дето бяха в кутийката.

Прибирам си такъмите в багажника на колата, а пушката хвърлям на задната седалка. После си намествам задника на седалката зад волана и слагам люспата на съседната — да си я гледам. Дали онова, което чух да профучава над дърветата, наистина беше еврен? Не знам. Не знам дори дали да вярвам на цялата тази евренска история. Но люспата до мен определено не е от изстребител! Може би.... може би ми се иска да вярвам...

Не... без „може би“...

Сигурно е бил еврен.

Четиридесет години са го чакали. Него — еврена. Чудото. Защото на тоя свят има неща, дето хората веднъж загубят ли, наистина само чудо може да им върне. Как можа да ми хрумне: „изстребител“. Нямах да е честно — някакъв си тъп изстребител...

Трябва да е бил еврен!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.